

М.І. Погожих, д-р техн. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

М.С. Софронова, канд. фіз.-мат. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

Г.С. Панасенко, канд. політ. наук (*ХНУ ім. В.Н. Каразіна, Харків*)

САМООРГАНІЗАЦІЯ – КЛЮЧ ДО УСПІХУ СТУДЕНТІВ У НАВЧАННІ

Сьогодні у ЗВО велику роль відіграє самоорганізація студента, оскільки сучасна система навчання передбачає, що значна частина навчального матеріалу засвоюється студентами в процесі самостійної роботи.

У психолого-педагогічній літературі не існує єдиного, усталеного визначення самоорганізації. С.Н. Міхневич визначає самоорганізацію як діяльність і здатність особистості, пов'язані з умінням організувати себе, які проявляються в цілеспрямованості, активності, обґрунтованості мотивації, плануванні своєї діяльності, самостійності, швидкості прийняття рішень і відповідальності за них, критичності оцінки результатів своїх дій, почутті обов'язку.

Компетенціями самоорганізації навчально-професійної діяльності є здібності суб'єкта раціонально організувати і поетапно виконувати свою навчально-професійну діяльність, здійснювати її корекцію, враховувати проміжні результати з метою підвищення ефективності професійно значимої навчальної роботи і вдосконалення процесу її організації на основі свідомого застосування накопичених знань, компетенцій і досвіду.

Таким чином, сформованість компетенцій самоорганізації у студентів у величезній мірі визначає їх активність у навчанні, якість підготовки, а також ефективність і результативність їх навчально-професійної діяльності.

Студенти, які володіють компетенціями самоорганізації, характеризуються різноманіттям інтересів, свідомою роботою над виробленням свого світогляду, над вольовими рисами характеру, відрізняються наполегливістю в досягненні цілей. А також в значній мірі володіють своїми психічними процесами: вміють довго зосереджувати свою увагу в процесі роботи, використовують раціональні прийоми запам'ятовування, виявляють розумову активність тощо.

У дослідженнях Н.С. Копеїної були виділені дві полярні групи студентів: з високим і низьким рівнем розвитку самоорганізації. Для

студентів з високим рівнем самоорганізації характерні: адекватний вибір професії, висока мотивація, систематичність у навчальній діяльності, виражені вольові риси, досить висока адекватна самооцінка, цілеспрямованість, організованість, висока успішність, впевненість в собі. У студентів з низьким рівнем самоорганізації переважала: байдужість до професії, низька мотивація діяльності, низька систематичність навчальної діяльності (перевага «штурму», заняття переважно в екзаменаційну сесію), низька самооцінка волі, великі витрати часу на контакти з товаришами.

Для забезпечення самоорганізації студентів важлива роль педагога. Від того, як він організовує свою роботу, буде залежати продуктивність роботи студентів на його заняттях. Але найважливішу роль в розвитку самостійності, формуванні навичок самоконтролю і самоаналізу грає правильно організований контроль в навчальному процесі. Правильно організований контроль виконує не тільки функцію зворотного зв'язку, але надає виховний вплив на студента: сприяє підвищенню інтересу до навчання, забезпечує формування навичок самоконтролю і самооцінки знань. Важливо, щоб студент міг самостійно контролювати і оцінювати навчальні дії і отримані знання, а не покладався на викладача.

На жаль, у більшості випадків у ЗВО мало уваги приділяється розвитку у студентів компетенцій самоорганізації, на перший план, як правило, виходить компонент знання, тобто оволодіння професійними знаннями. У зв'язку з цим у багатьох студентів виникають труднощі, пов'язані з недостатнім рівнем сформованості умінь планувати свою діяльність, раціонально використовувати свій час, організувати себе, працювати з книгою, аналізувати інформацію великого обсягу, чітко і ясно викладати свої думки, працювати в команді.

Одним з можливих шляхів ефективного формування компетенцій самоорганізації навчально-професійної діяльності студентів ЗВО є розробка і застосування в навчальному процесі спеціальної педагогічної системи і комплексу педагогічних умов формування досліджуваних компетенцій.

Оскільки самоорганізація займає значне місце в структурі навчально-професійної діяльності та є одним з основних ланок системи її самоврядування, питання формування компетенцій самоорганізації навчально-професійної діяльності студентів ЗВО в сучасних умовах вимагає подальших вивчень і пошуків шляхів вирішення на теоретичному і практичному рівнях.